

**MARCEL·LÍ CARNER I MONTANER,
PINTOR I DAURADOR D'ESGLÉSIES I ALTARS
(UN OFICI ARTÍSTIC DELS VOLTS DEL 1900)**

Salvador Codina Mas
s.codina.m@gmail.com

Introducció

Els Amics d'Altafulla em comentaren que amb motiu dels tres-cents anys de l'ermita de Sant Antoni volien fer una publicació, exposant diversos aspectes sobre la història i l'entorn físic de l'ermita. Els vaig dir que el març del 1908 el pintor Marcel·lí Carner, resident a Tous (Anoia), havia pintat l'església i daurat l'altar de l'ermita de Sant Antoni, i que jo tenia una còpia de les seves memòries manuscrites. Els Amics d'Altafulla varen demanar-me si podria explicar breument la figura i l'ofici d'aquest pintor daurador, proposta que vaig acceptar de gust.

Marcel·lí Carner i Montaner va néixer a Castellolí (Anoia) el 1865, i de casat es traslladà a residir a Tous (Anoia), poble de la seva esposa, Maria Guix. Tous és també el poble del qui subscriu aquestes ratlles. El seu fill Ernest es casà amb una tieta de la meva mare. Diguem-ne que tenim un cert parentiu.

El meu interès per Marcel·lí Carner prové de la meva curiositat per conèixer la història del Centre Moral de Tous, cafè teatre avui dia desaparegut, del qual n'havia sentit a parlar molt i no n'ha quedat cap imatge del seu interior.

El que sí que em va venir a les mans foren elements aïllats en forma de fragments actuals de pintures en una paret, fotografies de detalls desapareguts, com ara retalls fotogràfics de la boca de l'escenari i de l'artesanat del sostre, així com descriptives converses amb persones que recordaven l'interior d'aquest local ja sense activitat. Agrupant aquest conjunt d'elements, he recuperat en imatge 3D el que seria l'aspecte de l'interior d'aquest cafè teatre, que considero de força interès. L'ànima d'aquest cafè teatre fou el Marcel·lí Carner. Ell va promoure el Centre Moral, el construï físicament, i pràcticament el va finançar.

En aquest procés de voler conèixer amb més profunditat la figura de Marcel·lí Carner, vaig posar-me en contacte amb la seva família, la qual em va oferir una còpia de les seves memòries, manuscrites, 329 pàgines escrites el 1917.

Les memòries comencen de jovenet amb l'enfrontament amb els seus pares, que el volen fer estudiar persistentment al seminari de Vic. Superada aquesta fase, l'aprenentatge fallit de diversos oficis el va portar a l'ofici de pintor de la mà del seu germà. Ja independitzat del seu germà, les obres que anava fent les portava controlades en un quadernet. A partir d'aquestes anotacions, reescriurà les seves memòries l'any 1917, de forma més extensa quan ja estava pràcticament retirat.

La seva lectura m'ha fet conèixer una visió costumista del viure d'aquí on som cent anys enrere, explícita en descriure l'entorn en el qual es va moure, amb un llenguatge ric, manifestant sentiments personals i familiars, un personatge molt seriós en la seva feina.

A finals del segle XIX, el de pintor daurador devia ser un dels oficis artesans que trepitjaven més pobles de Catalunya. En els seus comentaris es fa palès el seu ofici de pintor i daurador —principalment d'esglésies—, els desplaçaments al llarg del país, els costums, el menjar i la senzilla vida del clero, sobretot del capellà de poble.

Són molts els comentaris que fa de la seva estada en cada un dels llocs on va anar a treballar. En el rerefons d'aquests resums de les estades que fa per feina el Marcel·lí viatger, s'hi pot veure com es vivia a les rectories i a les cases del poble que l'acollien. Una vida molt senzilla i en alguns casos d'una pobresa manifesta. Llegides avui aquestes vivències, ens resulten d'un contrast molt gran amb la nostra manera de viure actual, i el que per a ells era una bona qualitat de vida, a nosaltres, actualment, ens representaria viure sota mínims.

En les llargues caminades per tot Catalunya surt reiteradament el fred que es passava a l'hivern i la importància del menjar, que molt sovint era poc i lleuger. El fet de tenir resolt el menjar del dia els donava molta tranquil·litat en la feina. La base del menjar per als bons caminadors com el Marcel·lí era el tall, que podia ser l'arengada, el bacallà, la truita o la cansalada, acompanyat de la ceba, el pa i la imprescindible ampolla de vi. Com que, caminant, la gana estava garantida, si hi havia una bona provisió de teca i es podien aturar tranquil·lament sota l'ombra d'algun arbre vora el camí, els resultava un "menjar de generals".

Aquestes no són les memòries d'un personatge èpic. El Marcel·lí era un home educat, recte i molt responsable, amant de la broma i de les coses senzilles. Entre 1885 i 1915 exercia, com he dit, una feina ben peculiar: pintava esglésies i daurava altars, i per això feia grans desplaçaments. En les seves estades, si no anava a dispesa, per abaixar costos li "feien la vida", convivint amb el senyor rector, sobretot als pobles, o fent estada rotativa a casa dels feligresos, amb els quals, pel seu caràcter senzill i obert, no s'hi trobava estrany.

Ell ens descobreix, amb la seva narració costumista, el seu dia a dia amb molta naturalitat. Foren un conjunt de situacions quotidianes seves que no ens hem parat mai a plantejar i que era com tal vivien els nostres avis de fa quatre generacions.

En la detallada descripció de les feines que va fer al llarg d'aquests anys hi consten una gran quantitat d'esglésies, ermites, cases pairals i edifici públics, que va decorar. Moltes de les seves obres, sobretot altars de les esglésies en què ell havia treballat, varen ser cremades l'any 1936, com és el cas de la Riera de Gaià, Figuerola, l'Espluga i la Pobla de Montornès, de les quals no n'he pogut treure cap representació gràfica.

La transcripció de les citacions de les memòries manuscrites de Marcel·lí Carner s'ha fet de forma literal, tal com ho va escriure el protagonista. Ell va estudiar, de molt jovenet, uns anys al seminari de Vic. D'aquesta època d'estudis, que no va continuar, li va quedar una bona cal·ligrafia i un català molt casolà, amb ortografia prenortativa, que per nosaltres és tota una curiositat interessant. En les seves descripcions es pot observar la frescor de les expressions fetes d'una forma molt espontània. Aquesta naturalitat en el manuscrit ens ho corrobora el fet que no s'aprecia cap correcció en el text. Els qui hem nascut i après el "català de poble", a la mateixa comarca de l'Anoia, Catalunya central, trobem aquestes expressions molt familiars al cap de cent anys.

L'ofici de pintor daurador

El daurat és la tècnica que consisteix a aplicar pa d'or sobre una superfície prèviament preparada. Segons el tipus de dibuix preparatori es pot cisellar l'or. És a dir, es poden realitzar marques i dibuixos mitjançant cisells de diferents formes. Els dauradors eren els artesans que feien aquesta feina i aparegueren a la baixa edat mitjana com una especialitat de luxe dins els gremis de fusters, i els de Barcelona organitzaren un gremi propi el 1596. Eren a la vegada entalladors i esgrafiadors, i practicaven l'escultura, la pintura i fins i tot l'arquitectura. Aquesta va ser una tècnica molt utilitzada durant els segles XIII al XV. L'ofici tingué una embranzida durant el segle XVIII i primeries del XIX. Incidentalment el gremi prengué el títol superior de col·legi. (Viquipèdia: daurat)

Principalment, la seva feina de pintor es centrava en temes d'interiors d'esglésies i ermites: pintar esglésies, daurar i pintar retaules d'altar major, sagraris, troncs de predicar, tabernacles, medallons, monuments de Setmana Santa, entre d'altres. Més endavant va fer també retaules d'altar sencers de fusta, al seu taller de Tous, que després portava desmuntats amb carro a l'església on ho muntava.

A l'ermita de Rocaprevera (Torelló), trobem una descripció de la seva feina i ens en diu...

"A pintar l'iglesia lo que custá 380 \$ aquesta Iglesia fou pintada a imitació de marmol

i varnissada ab adornos daurats ab or imitació y uns florons a tot el march daurats al brunyit quals florons vaig comprar a Vich y eran de cartró.”

Comenta tot sovint que, per la humitat, el guix que posava per regularitzar els panys d'obra que s'havien de pintar no s'eixugaven i es veia obligat a deixar la feina, per reprendre-la passat un temps, amb tot el que representava de dies de desplaçament.

Fer bastides per pintar les voltes de les esglésies representava moure una quantitat impressionant de taulons. Estava orgullós d'haver introduït un nou sistema de pujar bastides amb els ternals que simplificava bastant l'aplicació de la pintura en superfícies grans i de gran alçada. Aquest sistema li va propiciar bastants obres de força volum pel fet de poder-ho fer a un bon preu.

Contractes de feina

En el contracte previ a l'obra especificava la feina a fer, l'import, la durada de l'obra, i si la vida anava inclosa en el preu. Generalment la vida anava inclosa en el tracte, o es feia a despesa o es resolía fent estada, dormir i menjar, a la rectoria. Aquest conviure amb el capellà del poble li va proporcionar una multitud d'anècdotes.

La professió de pintor daurador tenia uns clients bàsicament d'església, i això comportava tenir una bona relació amb el clero. Marcel·lí Carner va tenir amb mossèn Guarro de Gramuntell, segons ell, un gran predicador, el seu principal representant comercial; entenc que devia predicar en moltes parròquies i que aprofitava per recomanar el seu amic pintor.

“Penso faltaria que no fes ressaltar que aquest capellà, mossèn Guarro de Gramuntell (Lleida), me va estimar tant que puch dir que va esser el meu segon pare, de manera que desde aquella entrevista van esser moltes las feines que vaig fer per mediació seua.”

Quan l'obra estava arrencada en un poble, tenia per costum deixar-hi l'aprenent fent tasques de poca responsabilitat per anar a fer contactes a les parròquies properes, per on passava per saludar el senyor rector i buscar possibles nous contractes.

Un moment determinat parla que tenia previst una campanya de fulletons a repartir per diferents llocs de Catalunya, oferint els seus serveis d'ornamentació, religiosos i civils.

“havia fet imprimir unes fulles de propaganda que volia enviar a tots els pobles de Catalunya que ya me havia proporcionat en un petit llibret titulat Guia catalana, Catalunya en la mano.” (pag 81)

D'altra banda, aprofitant els seus llargs desplaçaments a peu, pels pobles que es trobava també passava a parlar amb el mossèn per oferir fer algun tipus de millora en l'ornamentació de l'església del poble. Es donava a conèixer i, si no confirmava el contracte, prenia nota de possibles feines i més endavant tornava a passar, insistint-hi per si es podia lligar un contracte.

En un moment determinat parla que tenia prevista una campanya de fullets a repartir per diferents llocs de Catalunya, oferint els seus serveis d'ornamentació, religiosos i civils. Sols va difondre la meitat dels fulls que tenia impresos, per raó d'haver iniciat una societat amb el seu germà Vicenç, que tenia el mateix ofici, però fou una societat de curta durada. El seu germà Vicenç fou qui el va introduir en l'ofici de pintor daurador, però tenia un caràcter difícil que al Marcel·lí se li va arribar a fer insuportable, i es va acabar el treballar junts.

En els casos d'impagament de la feina feta i acabada, es comportava de forma molt persistent en el cobrament, apel·lant al Bisbat, i fins i tot en un cas va requerir un pagament als familiars d'un capellà difunt.

“Figuerola (Valls) [pàg. 144, 1901]

Vaig ferhi dos altarets que costaren 80 durus i baig anarlos a col·locar a primers de mars, i el sr rector se posa malalt, al endemà d'esser posats els altars y mori als 10 o 12 dies, quedant a deure 150 \$ que despres va costarme bastants viatges a Tarragona y a Gratallops, ahon hi vivia la seua família, se encarregà el seu germà de pagarmho al cap d'un any.”

En el cas concret de la pintura de l'església de Sant Antoni d'Altafulla, ens diu que tenia emparaulades amb la mateixa persona dues feines: a Vilallonga del Camp i a Altafulla. Per signar el contracte al cap d'uns mesos, i confirmades per correu les visites a Vilallonga i a Altafulla, sortia a peu des de Tous i feia nit a la fonda de Sarral, per firmar l'endemà el contracte a Vilallonga del Camp i arribar-se a dormir a Tarragona. El matí del tercer dia, amb el primer tren es presenta a Altafulla i signa el contracte per pintar l'altar de l'ermita de Sant Antoni. Amb els dos contractes firmats, continua a peu fins a fer nit a Sarral, i l'endemà, passant per Santa Coloma, arriba de nit a Tous. Quatre dies de caminar, amb no menys de 30 km diaris de recorregut per confirmar dos contractes de feina.

Moure's pel país al voltant del 1900

Cal tenir present que un pintor daurador d'esglésies tenia el seu camp de treball repartit per tot Catalunya, tot i que també va treballar a l'Aragó i Menorca en casos més esporàdics. Molt sovint les esglésies i ermites pertanyien a poblets petits i els desplaçaments es feien amb mitjans de transport molt precaris, principalment a peu.

La xarxa de carreteres a Catalunya a finals del segle XIX era molt minsa: a cura de l'Estat hi havia les carreteres de Barcelona-Lleida i Tarragona-Barcelona-frontera francesa, i les carreteres de Tarragona-Lleida i Barcelona-Vic depenien de la Diputació.

Les comunicacions per l'interior de Catalunya es feien per camins carreters transitats, que eren obligats per al trasllat del material amb carro, i en el cas d'anar a peu s'utilitzaven els camins de ferradura i les drecceres que hi havia de poble a poble. En terres catalanes s'havia construït a finals del segle XIX les vies de tren, "el carril" segons ell, de Lleida-Barcelona-Girona, Barcelona-Puigcerdà i Barcelona-Amposta. De via estreta s'inaugura el Barcelona-Igualada-Manresa-la Pobla de Lillet.

Quan podia es desplaçava en tren, però l'estació més propera de Tous era la de Sant Guim, a l'Alta Segarra, i li quedava a 25 km a peu. L'estació del carrilet d'Igualada per anar cap a Barcelona estava a 10 km, dues hores a peu de Tous. Tot i l'avantatge de pujar al tren, de l'estació on baixava fins al poble de destinació sempre li quedaven un grapat de quilòmetres per fer a peu.

"Figuerosa (Cervera) [pàg. 90, any 1891]

Baig surtir de un mati de Tous per anar a pujar a Jorba a la tartana que anaba a Sangüim y de allí amb el tren a Cervera y de Cervera a Figuerosa hi ha a prop de tres hores que baig fer a peu ab el farcell de roba al coll"

Molt sovint sortia de Tous a la una del matí per començar a agafar drecceres, fent jornades de deu i onze hores de camí a peu. L'equipatge, molt reduït, posat dintre del mocador de fer farcells, lligat al coll, amb paraigua i tapaboques a l'hivern. El seu esmorzar en ruta era pa amb truita i l'ampolla de vi, i per dinar l'arengada, escalivada, amb pa i ceba, i el tragueta de vi, que era imprescindible.

Si hi havia opció, i coincidia amb l'horari, en els trams de camí més concorreguts agafava la tartana. De la tartana que agafa a Montblanc, en dia de fira, ens en diu el següent:

"Com que de Solivella a Montblanch me digueren que era tot carretera vaig determinar de anar a fer nit a Montblanch, y resultar que aquell dia era fira, no vaig trobar dormitori en cap posada y al ultim baig determinar de dormir a una pallissa que hi estaban casi com las arengades al barril. Al matí vaig anar ab la tartana a Sarreal que per cert volia deixarla a no haver pagat per endavant perquè anabam l'un sobre l'altre y per un camí tant dolent que era preferible anar a peu puig que encar no hi havia carretera"

Les moltes hores de caminar per la Catalunya interior generalment comportaven fer nit pel camí, i els hostals eren imprescindibles. La seguretat era una altra preocupació. Marcel·lí Carner, portava al seu equipatge els fulls de pa d'or per daurar, i també el fet de cobrar les feines al comptat feia que sovint caminés amb molt de

valor a sobre. Són diverses les ocasions que en fa esment, i de com el preocupava la seguretat.

“Fent nit a Sarreal [1900, pàg. 134] [...] vaig anar a l’Espluga de francolí per contractar el fer un altar, com se veurà al seu temps y aquell mateix dissapte vaig anar a fer nit a Sarreal. Portaba unes 5000 pessetas de les feines que haviam fet y dona el cas que a la posada no disposant de prou llits em feren durmir amb un altre passatger que yo no coneixia, accedint en aquest cas tant repugnant per no donar lloch a que pensessin a que yo temes a res, y com que portava aquesta quantitat ab paper vaig posarho al infern de l’armilla y ben plegada la vaig posar sota el cuixí. Però no vaig poder dormir y vaig llevarme a la una de la nit [...] baig arribar a Tous ants de la missa major.”

En moments determinats, i més en hores de fosc, al travessar a peu frondoses boscúries havia de fer el cor fort; la por el feia cantar, i al sortir-ne se li eixamplava el cor (pàg. 102).

Travessant la muntanya de Montserrat a peu (pag 102) “... per excés de fret ens aburriam y era tant el desitg que tenia de tornar a casa que acabada la feina, vaig despertarme molt matí y baig marchar y com que el que ha estat per el camí de las rocas ya sap lo molt ferestech que es y molt mes essent de nit, baig arribar a Sta Cecilia que ni el dia penses a clarejar, francament al recordar aquell llarch tros de escabrositat y sentir el ferestech cant d’algun aucellot, baig quedar, si’m quedo esperant claró o marchar y a pesar del enferesteguiment de que s’habia apoderat del meu cos, em feu resoldre el marchar al que per el camí pesat de Monistrol, a dalt estava tot suat, y detenirme a una matinada de fret y també en lloch sol, podria ser causa de trobar lo que l’imaginació asombrosa em feia de trobar davant dels meus ulls. Per fi resolgui marchar cantant (de por) com un home que de res tem y aixis baig atrevessar aquella immensitat de arbustes y bardisses essent baig la roca furadada quant el dia començava dona els seus principis de vida, y com ya lluny tot temor y tot cantant ab la forma en que es troba en la matinada fresca de l’istiu tot desvetllat per la alegria que aporta el cantar dels aucells y la fragància de les plantes així em succehi a mi una vegada perduda la por y posat dalt de Can Massana, veient el panorama que recorda el el meu neixement i els passos de la meua infantesa”

Totes les obres, i sobretot les feines de pintar esglésies i altars, requerien bastides de taulons. Per al trasllat d’aquests taulons calia un viatge de càrrega, que generalment es feia en dos carros amb dos animals per carro i amb un trajecte d’un a tres dies. Acabades les obres, venien els col·laboradors habituals del seu poble a recollir-ho tot.

Cal dir que, si bé el primer viatge a Altafulla el féu a peu i sol per Sarreal, el segon viatge, ja per començar les obres, el féu amb els dos carros carregats amb els taulons, i triant per anar a la costa passar per Vilafranca, un camí que més suau que el de Santa Coloma.

Amb el transport dels taulons, els carros feien molt volum.

“[pag 141, any 1901] [...] que surtirem de Tous un dia a les deu del matí y com, dos dels carros anaban molt ambalomats y feia molt vent y no sens temença dun volco varem marchar a dinar que ja portavam sota l’hostal del vent, però al arribar als Plans de Ferran que hi tocava un vent molt mes fort varem determinar de lligar una corda llarga a cada u dels dos carros embalomats y tirant desde fora la carretera y ab molta precaució varem evitar els volcos que’ns hauria fet fer el vent, no sens que diferents vegades el carro s’aixequés apunt de volcar y cap al tart se parà un poch y així ab molts treballs arribarem a Sarreal, arribant al endemà a l’Espluga ab pocas averias y allí hi estiguérem 10 o 12 dies per a colocar y deixarho llesta aquesta obra que costa unas 2000 pessetas.”

“Fent la vida” durant l’obra

En els contractes que es firmaven abans de començar les obres, sempre quedava especificat el cost de fer l’obra com també les despeses del pintor i ajudants, el “fer la vida” com en deia el Marcel·lí.

En els comentaris que escrivia de cada obra feia referència a la feina contractada, el pressupost, i especialment detallava com havien anat les condicions acordades prèviament. Per abaixar el pressupost de les obres a fer, la majoria de vegades l’estada del pintor anava a càrrec de la parròquia. L’explicació que en fa, de “fer la vida”, ens proporciona un munt de detalls del viure quotidià en aquells moments, i com que molt sovint, si no anava a despesa, es quedava a la mateixa rectoria, són moltes les anècdotes de la convivència amb els capellans. En alguns casos també es donava la possibilitat que el pintor i els ajudants fessin la vida, menjar i dormir, cada dia en una casa diferent, fins al punt que en algun poble va passar per més de vint cases.

Va deixar molts amics arreu on va treballar, que al cap d’un temps encara se’n recordaven molt del pintor. Figuerola, segons ell, fou un dels pobles que li deixà més bon record.

“A Figuerola [1901] [...] allí hi tenia un pis llogat y hi estiguerem amb l’esposa tres mesos. Varem daurar 4 altars, la trona, y pintar l’esglesia que tot junt costa 2700 pessetes. En aquest poble fou un dels pobles que mes se distingiren per l’apreci ab que’ns tingueren. Al primer dia que arribarem ens portaren llenya, carbó y verdura, l’endemà a la mateixa casa que’ns porta tot això ens feu portar 4 ampolles de litre de vi ranci de sech i de dols, luego començà a haver-hi pèsols, favas y cireres del que de tot no’ns ne falta may y fins de sobras. A una de las casa mes riques del poble ens frecuentarem com de família y casi no passà dia que no hi anéssim a passar un bon rato al vespre y a fer la copeta de ratafia y luego que el dia cresqué, que no’s feu esperar molts dies, anabam a l’ort que tenian a 5 minuts del poble a menja peras y altre fruita que hi tenien de la que no’ns ne falta mes hasta el marchar, y com aquesta casa n’hi habian diferents que’ns teniant ab molt apreci de cor i de fets.

El Sr rector del poble era un home de moltes qualitats, i molt alegre, que venia a fer-nos companyia a la hora de sopar la major part dels dies y com seria molt llarch de fer la relació de tota aquesta llarga temporada passo al final.

Aquesta feina s'acaba del 18 al 20 de juliol y la festa major era el 25 y no volent esperar a pesar de les moltes instancies de la jent baig enviar a buscar dos carros y sortirem a les 11 de la nit del poble surtint a despedirnos hasta sota el poble a una torrentera ab llums y linternes lo que feia l'aspecte d'una verdadera professo. Eran molts els que ploraban, no sens acompanyarlos nosaltres que a pesar de sentir satisfacció del retorn a la patria anyorada de tres mesos, no obstant sentíam la pena de la nostra despedida.”

D'aquestes estades, en fa comentaris en gairebé cada poble. Les seves narracions ens fan caure en molts detalls de la forma de viure que tenien els nostres precursors fa més de cent anys. La seva lectura ens proporciona un munt d'aspectes de com es vivia en aquells moments. En el rerefons d'aquests resums d'estada que fa el Marcel·lí viatger s'hi pot veure un sistema de vida molt senzill i amb casos de pobresa evident. Llegides avui dia aquestes vivències, ens sorprenen molt les llargues caminades, el fred que es passava i sobretot la importància del tenir cobert el menjar del dia, que molt sovint era poc i lleuger.

Les memòries de Marcel·lí Carner no són les d'un personatge èpic. El Marcel·lí, entre 1885 i 1915, tenia una feina ben peculiar: pintava esglésies i daurava altars, feia grans caminades i convivía amb el clero, sobretot als pobles. Amb les seves narracions, a part de fer-nos una extensa llista de les esglésies en les quals va intervenir, ens revela un viure humil i molt viscut, en una època i un lloc, molt propers en el temps i el territori, que desconexim.

Adjuntaré una sèrie de fragments extrets de les memòries manuscrites que ens poden aclarir la vida que se li feia al pintor en la seva estada al poble, segons el contracte convingut.

a) Estada a la rectoria [pàg. 73]

“Sant Quirze de Safaja [...] A daurar un altar que m'en donaven 120 \$ y en aquella rectoria hi havia un rector molt trempat y ens feia la vida y hi estabem molt be sols que feia un fret molt rigorós de manera que a la nit ens posabam els tapaboques dints al llit per estar calents fentlos servir de llansols y aixis passarem uns 15 dies”

b) Menjar bacallà a la rectoria [pàg. 134]

“Vilagrasetta (Cervera) [...] a daurar dos altars l'un a la parroquia y l'altre al cementiri y custaren els dos 140 durus y la manutenció qu'ns feu també el sr rector, estiguérem molt bé, també solsament que com el rector era molt vell la minyona era també apropiada per l'edat y això causà de que si se feien una vida regular no era proporcionada la netedat, recordo que molts dies per sopar ens donaven bacallà y com era l'estiu y segurament no cambiaban l'aigua, tufajaba bastant a olor de rossa y hi havia un vicari molt trempat y també feia com nosaltres que aquell tall de rossa feia cab al famer.”

c) “Al sortir d'aquell desterro vaig marchar a Albió a pintar un davant de la taula del altar major y alguna altra friolera, vaig estarhi quatre o cinch dies donà el cas que aquell rector era un home tant vell, petit, y tant lleig que'l puch comparar casi del Jop que pintan

en las fabulas y em feya dormir amb ell y com tota la nit roncava y no em deixava dormir a la tercera vaig dir que la noya que tenia pera cuidar la malalta que fes un munt de roba de lo que pogues per allí terra per a dormir sol, el rector començar a no es feya fosch anava a dormir, resulta que a la tercera al dirme per anar a dormir vaig dirli que comenses a anar que yo estaria un ratet més, cuant al cap d'un ratu ya senti que m' crida y vaig contestarli que luego, y mes tart hi torna y al dirli, ya vinch luego, penso que se dormí y no's recordà de mi hasta al endemà que al veure que no hi era va dirme que havia fet y vaig dar la excusa que la criada que cuidava a la malalta tenia por y li vaig fer companyia hasta que ella molt entrada la nit sen va anar a dormir y yo per no despertar-lo havia dormit allí a terra ab un jasset [...]"

d) La Masó (Valls) [pàg. 133, 1899]

"A daurar l'altar de la Purísima, tot or el que costa 500 \$ pagats per un devot del poble i estiguérem allí uns dos mesos que per cert la dispesa anava molt poch bé, perquè molts dies ens donaban escudella amb funolls, cosa que may havia menjat y dormiam sota teulada que per ficarnos al llit casi tocabam de cap a les vigues"

e) Torroja (Cervera) [pàg. 72]

"A on hi vaig pintar la Iglesia y daurar un altar per lo que em donaven 250 durus cuidant-me jo de tot. Estabam molt bé, per la dispesa pagabem cinc rals cada hu, fentnos una bona vida y despres d'esmorzar a les 10 ens portaben pa y vi, llangonissa o fruita y anabem a berenar a la casa."

f) L'estada en una rectoria d'un poble petit [pàg. 111]

"Vallespinosa [...] a daurar un altaret que custà 40 \$ y la vida que per cert era mala. Hi havia un rector vell y egoista d'aquells que per no gastar no mengen, estaba ab una germana, el seu marit y una nevoda, tenia terras de la rectoria y el seu cunyat las treballaba; però com que la vida era de lo mes magre, procurava cassar mes que treballar perquè aixís si algun dia mataba alguna perdiu o cunill podia menjarne si nos ho venia.

El primer dia vaig tenir una alegria; era a la tarde y vaig veure mentres feia bullir la cola, que triaban pèsols ab abundància, pensant veure un bon guisat y resulta que varen treure un poch de sopas amb els pesols y despres un poc de tomatech ab un tall de canselada que ab una caixalada vaig endressarlo per no veure'l mes, y al veure això vaig procurar enllestir depressa y ab 8 o 9 dies vaig despedirlos."

g) Els surt el sometent

"Sant Salvador de Freixenet [...] aquesta obra fou pagada per un propietari del poble (Casa Prenyanosa) y manjabam a casa seu ahont eram tractats com uns generals, alt cap tart cada dia surtiem a dar un passeig abans de sopar y un dia cuant ya no shi veia, ab cerilles enceses buscabam grills dalt del poble amb una hera, y com era un poch fosch, alguns pagesos ens vegeren ab las bruses y cregueren que erem gent poch agradable y se reuni el sometent del poble."

h) A Rubió (Anoia) daurant el preciós retaule gòtic de l'església [pàg. 94]

"Rubí (Anoia) [...] a daurar un altaret gotic tot or que va pagar el Sr Bisbe Morgades y que va costar 80 \$, y em feia la vida el Sr Rector qui també era molt divertit y passabam el vespre hasta que la son me vencia, explicantme rondalles, solsament que tenia una mi-

nyona que semblava que no hi era tota i als últims dies va marcharli y també va marchar el rector y vingué una noya del poble a ferme l'espeta y era cuant estaba mes be perquè el vespre acabat de sopar dèiem el Rosari y anabam de jorn a dormir y així passarem hasta els darrers dies que torna el Sr Rector”

i) La bossa amagada del senyor rector [pàg. 85]

“Treballant a la rectoria recordo que jo pintava l'arrimadero de la alcoba del Sr rector y a un reco hi tenia una porció de sabatots ab el peu vaig arrimar-los; però hu de ells no volia correr y coneguen lo que era, vaig cridar al sr rector dientli que passaba un miracle ab un sabatot que no's volia moure del lloch y que mires lo que reclamaba, va quedar parat de moment, lo que basta despres per ferhi bastanta broma. Era la bossa del rector”

j) Parròquia del Montseny [pàg. 85]

“A daurar l'altar que havia construït el meu germà i pintar la Iglesia que tot junt costà 250 \$ i ens feu la vida el mateix rector. Si bé es un país trist no obstant hi passarem el temps molt bé.

Com no estabam acostumats a anar al cafè ens divertíem el diumenge jugant a bolas amb un fill del masubé del rector i també a buscar a nius, que recordo un dia que en trobarem un de merlas que n'hi havia de petites y les barem lligar per la cama a un tronch perquè no escapessin y cuant hi tornarem no n'hi trobàrem més que una ab la cama petada y aixis ab coses per l'estil passarem la temporada sens adonarnos del temps que hi habiam estat.”

k) Utxafava (Urgell),

“A daurar l'altar major que em donaren uns 80 durus y em feien la vida que allotjats també per las cases, varem seguirne mes de 20, casi totes, recordo que feia un fret que pelaba, puig que eram alrederor de nadal. Las cases ens feien una vida bastant regular ya que mes ens feien una vida bastant regular ya que no més hi menjabam un dia a cada una, despres d'esmorzar ens daban una cistella ab pa y vi y a la tarda ens portaban un poch de berena, y recordo que una casa ens portaren arengada crua y bitcho confitat y ho penjarem a l'aranya del mig de l'iglesia per lo que el rector si hi feu un bell tip de riure”

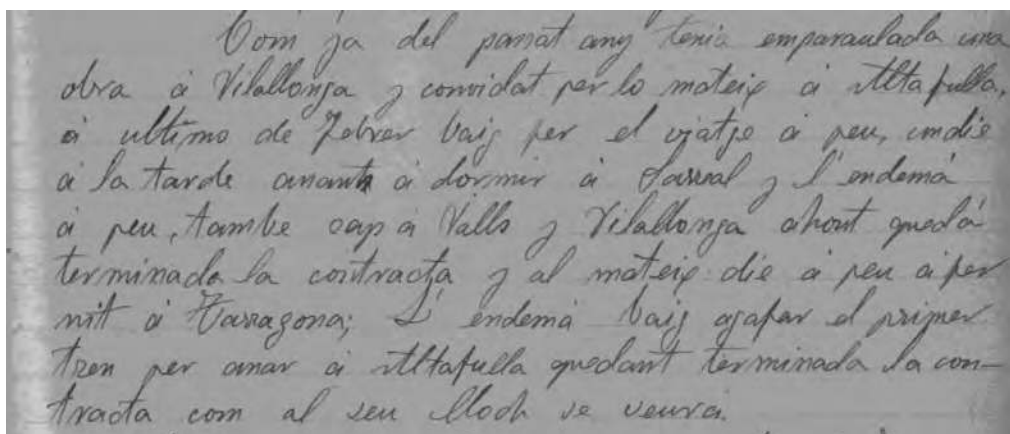
i) Estada en casa de pagesos

“A continuació foren a últims de Jener vaig anar a Montfalcó gros (Veciana) a daurar dos altarets amb colvadura que costaren 70 durus y la vida, allí vaig treballar un mes aproximadament y si bé allotjat a una casa de uns pagesos que yo acostumat ja a tot sent una casa de molt sencilla gent y vida adecuada a ells, no obstant estaba molt bé y sobretot com que yo no estaba enviciat al cafè ni a cap divertició me venia de primera perquè tota la semana la passaba tranquil·la al treball y al diumenge me quedava a jugar ab la canalla de la casa y alguns altres vehins”

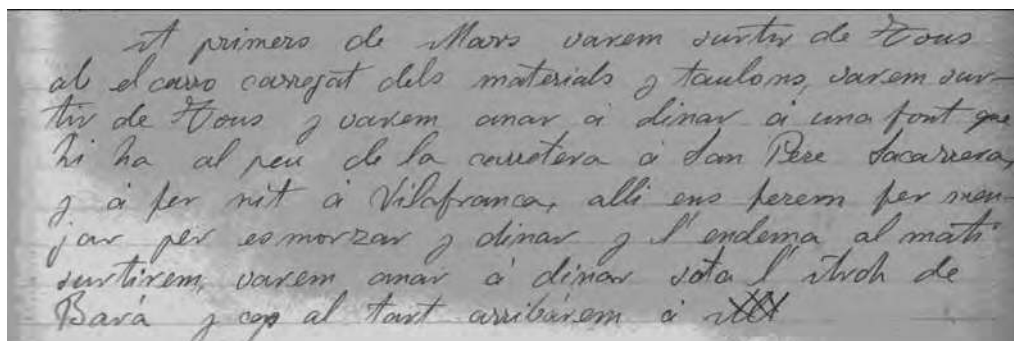
OBRES DE MARCEL·LÍ CARNER A TERRES TARRAGONINES

a) L'ermita de Sant Antoni d'Altafulla

Ens centrarem en l'escrit en el qual ens descriu la gestió prèvia del contracte i posteriorment l'estada que fa a Altafulla, el març de l'any 1908, per pintar l'església i daurar l'altar de l'ermita de Sant Antoni.

“Com ja del passat any tenia emparaulada una obra a Vilallonga y convidat per lo mateix a Altafulla a últims de febrer vaig fer el viatge a peu, com deie a la tarde anant a dormir a Sarraal y l'endema a peu també cap a Valls y Vilallonga ahont quedà terminada la contrata y al mateix dia a peu a fer nit a Tarragona. L'endema vaig agafar el primer tren per anar a Altafulla quedant terminada la contrata com al seu lloch se veurà.”

“A primers de Mars varem surtir de Tous ab el carro carregat dels materials y taulons, varem surtir de Tous y varem anar a dinar a una font que hi ha al peu de la carretera a San Pere sacarrera y a fer nit a Vilafranca, allí ens feren fer menjar per esmorzar y dinar y l'endema al mati surtirem, varem anar a dinar sota l'Arch de Barà y cap al tart arribarem a l'ermita de Sant Antoni a Altafulla.”

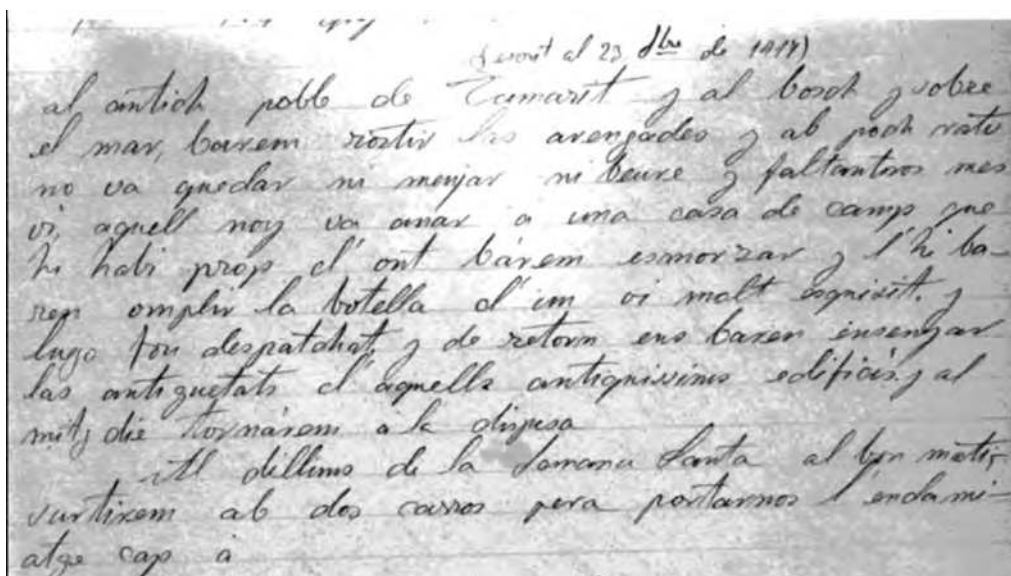
Altafulla (1901 al 25 de - de 1907)

a la hermita de San Antoni a daurar l'altar
 pintar la iglesia que costà 200 \$\$. Com que aquesta
 hermita es un pòc apartada del poble, preniem l'esmorza
 y ens portabam al dinar.
 Menjabam a una taberna que si bé no anava
 ba el tracte com a altres llocs era passador y a
 guns dies pera sopar ens portaban patates bullides
 y sense pelar lo que teniam que fer nosaltres.

“A la hermita de sant Antoni a daurar l'altar y pintar la Iglesia que costà 200 \$. Com que aquesta hermita es un poc apartada del poble, preniem l'esmorza y ens portaban el dinar. Menjabem a una taberna que si bé no anava el tracte com a altres llocs era passador y alguns dies per sopar ens portaban patates bullides y sense pelar lo que teníem de fer nosaltres”

La estancia a Altafulla, fou de dos setmanes
 y si bé la dispesa no anava com en altres llocs, no
 obstant era passadora y la bona cara dels amos, tot
 conjunt passàrem el temps bé. Un dels diumenges després
 de la missa primera, junts ab un noy del poble, va
 pendrer, l'esmorza acostumat o sia las arengades
 sebas, oli, pa y sens deixar la botella que ens va
 omplir aquell noy, de un vi molt bo, barem una

“La estància a Altafulla fou de dos setmanes y si bé la dispesa no anava com altres llocs no obstant era passadora y la bona cara dels amos, tot en conjunt passarem el temps bé. Un dels diumenges després de missa primera, junts ab un noy del poble vam pendrer, l'esmorza acostumat o sia las arengadas, sebas, oli, pa i sens deixar la botella que ens va omplir aquell noy de un vi molt bo.”

“Varem anar al antich poble de Tamarit y al bosch y sobre el mar, barem rostir las arengades y ab poch ratu no va quedar ni menjar ni beure y faltant-nos mes vi aquell noy va anar a una casa de camp que hi havia prop d'ont varem esmortzar y l'hi varem omplir la botella d'un vi molt exquisit y luego fou despatchat y de retorn ens varen ensenyar les antiguetats d'aquells antiquissims edificis y al mitg dia tornarem a la dispesa.

El dilluns de la Semana santa al bon mati surtirem ab dos carros per a portarnos l'endamiatge cap a Vilallonga”

b) Obres a pobles veïns d'Altafulla

El 1896 el pintor Marcel·lí Carner intervé a Ardenya, la Riera de Gaià, la Pobla de Montornès, Creixell, l'ermita de Barà, Calafell.

La Riera de Gaià

“a daurar l'altar major i pintar l'iglesia que junt costà 260 \$ y en aquest periodo de temps contracta un altar a Ardenya”

Ardenya

“el que costa 55 \$ y en feia la vida el Sr rector y per a prepararlo, hi anabam al vespre a dar una capa de guix y al mati hi dabam un altre, hasta terminada la preparació. Aquest poble es a un quart de la Riera y per aixó hi anabam cada dia al plegar de la Riera porque voliem tenirho terminat per Pascua i ens vingé just pera marchar a la semana santa.

Com ni jo ni l'aprenent habiem estat a Tarragona, un diumenge hi anarem a peu cual distancia no passa de deu kilometres y yo també vaig fer alguna excursió pera buscar feina. No puc dir menus que la estancia a la Riera fou molt agradable porque la casa de dispesa despres de ferho molt barat, ens feyan una vida que el preu no la recompensava y aixís varem pasar aquellas sis semanas de Cuaresma, anant a passar la Pascua a Tous”

La Pobra de Montornès [pàg. 126]

“Aquesta feina de Montornes era primerament de poca importància y el sr Economista se compren que després d’haver fet la contrata que fou uns quants mesos ants de fer l’obra se va engrescar a fer una porció d’obres de paleta, fuster, y després engrossar la meua, que quant va ésser acabada la feina va quedar a deure 200 \$ y mes tar, habenthi hagut oposicions vaig fer demanda de lo restant a lo que’m contestà que no podia pagarme y acudí a Palacio del Sr Arquebisbe de Tarragona y després de moltes coses, me varen pagar y aquell pobre capellà va quedar sens darlhi destí, segurament per lo qual motiu. A l’últim d’agost queda terminada l’obra y de allí passarem a Creixell”

Creixell [pàg. 126]

“a pintar l’iglesia que costa 70 \$. Aquest poblet es a una hora de Montornes y de escassa importància y dura de 8 a 10 dies la nostra estancia allí, sens pasar res que sia digne de anotar y acabada aquesta feina varem anar a Berà...”

L’ermita de Barà [pàg. 126]

“a pintar el camaril y daurar un medellón de relleu d’un altar, lo que valgué 50 \$. Aquesta hermita està situada en una petita penya sobre el mar, de manera que en dies de mala mar, les onades casi poden arribar a tocar les parets, per altre part, el carril de Barcelona a Tarragona passa per davant la porta de la Iglesia. Viuen allí els hermitans que ens feien la despesa que si be era barata casi sempre barem menjar guixes, pero sobre tot, eran bona gent que acompanyat amb el menjar tant senzill, també estam be perque almenys no faltaba pa, vi y moltes arengades.

Eram a mitg setembre quant acabada la feina barem surtir una matinada per anar a agafar el tren y a passar uns dies a descansar de las fatigas (a Tous) ...”

Calafell [pàg. 88, 1890]...

“Per a daurar l’altar major que costa uns 500 \$. El sr rector ens tenia llogada per unes 5 pessetes al mes una caseta i ens deixaren un llit y catres y nosaltres portarem lo demás [...] Hi anàrem per daurar l’altar major i la cosa aixís que anàbam fent el poble se engrescaba y acabaren per daurarme cinch y ferne un de nou y costaren uns 800 y pico de durus”

c) L’Aleixar

L’arxiver de l’arquebisbat, Mossèn Manuel Fuentes, em comentà que, a les terres tarragonines més properes, l’església de l’Aleixar juntament amb la catedral de Tarragona, foren les úniques esglésies a les que no les van cremar els altars l’any 1936. Marcel·lí Carner intervingué a l’Església de l’Aleixar, essent aquesta església la única, de certa envergadura, en la que podem veure la seva feina entre nosaltres. Als historiadors locals de l’Aleixar no els constava qui havia fet a l’any 1900 la restauració de la decoració de l’església i la realització de la part decorativa del magnífic retaule de Santa Fimbria. Amb les memòries de Marcel·lí Carner hem pogut resoldre aquest dubte.

L'Aleixar (pàg 136, 1900)

“havent anat a passar les festes de Pascua a Tous, marcharem ab un carru que'm portaba tot l'equipatge a l' Alaxá, a pintar l'Iglesia a imitació de pedra, pintar al oli la capella de Sta Fimbria, daurar els tres altars de dita capella i limpiar l'altar major, cual tracte se feu desde la Selva recomanat per un padre que hi aná a predicar, aquesta feina fou concertada a 3.250 pessetas.”

Per acabar mostrar com en el cantell de l'altar actual de l'ermita de Sant Antoni es preserva l'anotació de l'artista daurador de tot el retaule fet a l'any 1908.

Cantell de l'altar de l'ermita de Sant Antoni.

Retrat del pintor i daurador Marcel·lí Carner.